

József István

AZ ISKOLAPSZICHOLOGUS LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS- ÉS KÖZÉPISKOLAI OKTATÁS FOLYAMATÁBAN

Az elmúlt években zajló társadalmi változások gyakran negatív irányba vitték a köznevelésben zajló folyamatokat. Az iskolákban egyre több probléma halmozódik fel, melyek megoldását a pedagógusok látszólagos kompetenciahiány miatt nem tudják, vagy nem akarják felvállalni. A tanulók inadekvát iskolai viselkedése miatt nehezzé, esetenként lehetetlenné válik az oktatási-nevelési feladatok eredményes végrehajtása, és egyre inkább látszik, hogy a megoldhatatlan, vagy annak látszó problémák kezelésére a pedagógusok által ismert és/vagy alkalmazott eszköztár nem alkalmas. A megoldáskeresésben gyakran fogalmazódott meg a problémák külső segítséggel történő megoldása, így az iskolapszichológia iránti szükséglet megjelenése vezetett ahhoz a társadalmi szükségszerűséghez, hogy az oktatási kormányzat a 2010-es évek elején létrehozta az iskolapszichológus hálózatot.

Bevezetés

Az iskolapszichológusok iskolai megjelenéséig hosszú út vezetett. Elsősorban teljesülnie kellett annak a feltételnek, hogy a pszichológiatudomány alkalmazható tudást nyújtson az iskolának, illetve az iskolának legyen igénye arra, hogy ezt használja is. Ez a feltétel először a 19. és a 20. század fordulóján valósult meg az oktatási reformok miatt, amikor lehetővé vált a gyermekek számára a kötelező iskolába járás. Az iskolarendszerű oktatás kezdete óta a pedagógusok kénytelenek szembesülni azzal, hogy a tanulók egy része nem úgy teljesít, és nem úgy viselkedik az iskolában, ahogyan azt életkoruknak megfelelően el lehetne tőlük várni. Ezt a tapasztalatot azonban történeti fejlődése során a szakma nagyon eltérő módon ítéli meg.¹ A megoldáshoz elsősorban tisztázni kell, hogy iskolapszichológiáról, vagy oktatási intézményekben végzett pszichológiai tevékenységről beszélünk. Míg az iskolapszichológia közvetlenül a pedagógiai területhez kapcsolódó pszichológiai gyakorlatot takarja, a pszichológia az oktatási intézményben leginkább az embertudományoknak azt a gazdagságát, amely lehetővé teszi alkalmazásukat az iskolai körülmények között.² Bár a két elnevezés felfogásbeli különbséget jelent, a mai nemzetközi gyakorlatban mindkét koncepció felbukkan, általában a szakemberek maguk dönti el, melyik látásmódot követik.

A nemzetközi gyakorlatban a pszichológia megjelenése az iskolai környezetben több évtizedes múltra tekint vissza. Belgiumban a pszichológia iskolai jelenlétét 1915-től számítják, amikor az első pályaválasztási tanácsadást végző intézmények megalakultak. Az elsődleges cél a fiatalok sikeresebb munkaerő-piaci

¹ MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*. 2009. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

² SERFŐZŐ Mónika–SOMOGYI Mónika (2004): *Az iskola mint szervezet*. In: N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ É. (szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*, Budapest, Osiris Kiadó, 2004.

beilleszkedésének segítése volt.³ Franciaországban a II. világháború után fogalmazódott meg az elsődleges prevenció fontossága, de emellett az iskolapszichológus tevékenység többfajta felfogása létezett.⁴ A francia iskolapszichológia létrehozásában olyan neves szakemberek vettek részt, mint például Wallon és Zazzo.⁵ Nagy-Britanniában az 1981-es brit oktatási törvény hatálybalépése adott óriási löketet az iskolapszichológiai szolgálatok számának növeléséhez. Hollandiában jelentős elvárásokat fogalmaztak meg az iskolapszichológiával szemben, célul tűzve ki, hogy csökkenjen a gyógypedagógiai jellegű iskolában tanulók aránya. Dániában, az 1994-ben hatályba lépett – az integrált oktatás fontosságát hangsúlyozó – törvényi szabályozás növelte az iskolapszichológusok számát. Az iskolapszichológia az európai integrációs folyamatokban is meghatározó szerepet kap, az Európai Unió számára politikai fontosságú kérdésként fogalmazódik meg, hogy az iskolapszichológia képes lesz-e megőrizni szerepét az oktatási rendszerben.⁶ A volt szocialista országokban ugyancsak megerősödött az iskolapszichológia, de eltérő keretek között és eltérő végzettségű szakemberekkel.⁷

Oroszországban az elmúlt pár évben szintén megerősödött ez a folyamat, meglepő viszont az ország lemaradása. Vigotszkij és Elkonyin már a harmincas évek végére megteremtette az iskolapszichológia működésének alapjait, ennek ellenére 1993-ig kellett várni az iskolapszichológia széleskörű elterjedésére.⁸ Az Egyesült Államokban az iskolapszichológia legfőbb feladatának a megelőzést tartják,⁹ és napjainkra a szakmai munka segítése érdekében a független szakember által biztosított szupervízió is biztosított.

Magyarországon az iskolapszichológia elterjedése hosszú folyamat eredménye volt. Az 50-es évek szakmai fejlesztései nyomán megalakultak a nevelési tanácsadók, majd ezek hatására a 60-as évek második felétől kezdődően jött létre az igény az iskolapszichológusok jelenlétére az oktatási, nevelési folyamatban.¹⁰ A kezdeményezés pár év alatt elsikkadt, alig néhány iskolában létesítettek iskolapszichológusi

³ MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*, 2009, <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

⁴ MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 551.

⁵ MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*, 2009, <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

⁶ Uo.

⁷ MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 552.

⁸ MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*, 2009, <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

⁹ MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 551.

¹⁰ MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*, 2009, <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 551.

státuszt. Az elutasítás részben anyagi, részben szakmai okokra hivatkozva történt, azzal, hogy a nevelési tanácsadás és az iskolapszichológia feladata többségében fedik egymást.¹¹ A 80-as években jelent meg újra az elvárás a pszichológusok jelenlétére az iskolákban, innentől kezdve lassan és fokozatosan épült ki az iskolapszichológiai hálózat, és a 2000 utáni években vált majdnem általánossá. Mivel az iskolai élet szinte valamennyi történésének van pszichológiai vonatkozása, az iskolapszichológus nem csak nélkülözhetetlen eleme lett az általános és középiskolai életnek, hanem feladatköre az idők során egyre sokrétűbb lett, a feladatok kialakítását a társadalmi változások és igények, illetve az egyéb más, gyermekeket segítő intézmények létrejötte befolyásolta. Mára a Köznevelési Törvény alapján kötelező az iskolapszichológus alkalmazása az intézményekben.

Az iskolapszichológus tevékenysége rendkívül hasznos eleme lehet egy iskolában folyó szakmai munkának és bár sok fórumon hozzáférhetőek az iskolapszichológusok „alkalmazásának” lehetőségei, sok pedagógus teszi fel a kérdést: „mire való az iskolapszichológus?”. A pedagógusoknak az iskolapszichológusokkal szemben megfogalmazott elvárásai, munkájukról való tudása gyakran egysíkú, azt gondolják, hogy valami titokzatos, kizárólag betegekkel foglalkozó orvosféleségről van szó, akihez elküldik a gyermeket és megoldódik a probléma. Az ilyen gondolkodás nem azt tükrözi, hogy tudják, ismerik, mit is várhatnak el reálisan az iskolapszichológustól, illetve milyen nagy segítség lehet a mindennapi munkájukhoz.

Elvárások az iskolapszichológussal szemben

A tévhitek...

A pedagógusok sok esetben az iskolákban rendszeresített pszichológusokkal – mintegy „csodatévővel” – szemben irreális elvárásokat fogalmaznak meg. Sajnos az iskolapszichológusok számos esetben megpróbálnak megfelelni ezeknek. Gyakori, hogy a pedagógus elkíséri, rosszabb esetben elküldi a tanulót a pszichológushoz, hogy „csináljon vele valamit, mert kibírhatatlan”. Esetleg a pszichológust behívja az osztályába, hogy „javítsa” meg őket, mert kezelhetetlenek. Az ilyen esetek általában úgy végződnek, hogy a tanuló a pszichológusnál, az elfogadó, nyugodt helyzetben normálisan reagál, és életkorának megfelelően viselkedik. Az osztály szintén jól reagál egy elfogadó, támogató attitűddel közelítő felnőttre. Egy idő után a pedagógus felháborodva közli, hogy semmi nem változott, a diákok rémesen viselkednek, tehát a pszichológus és/vagy a tudománya semmit nem ér. Az ilyen esetek megmutatják, hogy a pszichológus nem azzal tud hatékonyan segíteni a nehéz helyzetek megoldásában, hogy „elbeszélget” a tanulókkal, hanem azzal, ha a pedagógusnak segít abban, hogy ő hogyan tudja a problémás tanulókat és

SERFŐZŐ Mónika–SOMOGYI Mónika: *Az iskola mint szervezet*. In: N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ Éva (szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*, Budapest, Osiris Kiadó, 2004. 468.

¹¹ MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*, 2009, <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

PORKOLÁBNÉ BALOGH Katalin–SZITÓ Imre: *Az iskolapszichológia néhány alapkérdése*. In: BALOGH László–TÓTH László: *Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből* Neumann Kht. Budapest, 2009. 221.

helyzeteket kezelni. Ez sokszor azt jelenti, hogy ha a pedagógus az iskolapszichológus segítségét kéri, eleinte több feladata lesz.

A pedagógusok gyakran úgy gondolnak a pszichológus munkájára, hogy beadják a „szervízbe” az elromlott tanulót, és ott rövid időn belül megjavítják a hibát. Nem feltétlenül szeretnék tudni, hogy mi a baj, azt pedig végképp nem akarják hallani, hogy nekik aktívan részt kell venni a javítási folyamatban. Az is probléma lehet, hogy az iskolapszichológusi munka rendszerint nem hoz gyors, és látványos eredményeket. A pszichológiai folyamatok lassabbak, hosszabb távon érik el az eredményeket és néha szinte észrevétlenek a folyamatok. Gyakori eset, hogy a pedagógus úgy érzi, az ő feladata a folyamatban csupán annyi, hogy jelezze az iskolapszichológusnak a problémát, esetleg elkísérje a tanulót. Eleinte nehezen fogadják a konzultációs lehetőséget, amely a megoldás első lépcsőfoka, de egyben aktív részvétel is a megoldási folyamatban. A konzultáció az iskolapszichológus működésének talán legfontosabb módszere, amely hatékony megoldást kínál a pedagógus munkájához.¹²

A szülői elvárások is sok esetben irreálisak. Szintén gyakori eset, hogy bár a tanulóval az iskolában nincs semmi probléma, a szülő „megüzeni” az osztályfőnökön keresztül, hogy az iskolapszichológus „beszélgessen” el a gyermekével.

A valóság...

Az iskolapszichológusok működését alapvetően a 2011. évi köznevelési törvény, valamint a 326/2013. kormányrendelet, szerepét és feladatait pedig a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szabályozza.¹³ Az érintett jogszabályok szakmai szempontból előrelépést jelentenek, egyrészt a korábbi ajánlás, alkalmazhatóság helyett – igaz, hogy csak 500 fő tanulói létszám felett – kötelezővé teszik az iskola- és óvodapszichológus alkalmazását, másrészt szabályozzák az iskola- és óvodapszichológusok feladatkörét. A jogszabályi kereteken túl az iskolapszichológusok munkáját szakmai előírások, ajánlások segítik.

Az iskolapszichológus rendszerszemléletben, a pedagógus-diák-szülő közös mezőben tevékenykedik. Feladata elsősorban a primer prevenció területén van, munkájával közvetett és közvetlen módon segíti a tanulók személyiségfejlődését, kognitív és érzelmi fejlődésének biztonságát a neveléslélektani és a szociálpszichológiai eszközrendszer kompetenciahatárain belül. Hatékony működéséhez elengedhetetlenül fontos az iskolák elfogadó, segítő attitűdje, illetve a kétoldali (iskola – iskolapszichológus hálózat) hatékony kommunikáció.

Munkája során együttműködik az iskola vezetésével, a pedagógusokkal, szülőkkel és más segítő szakemberekkel. Mindeközben ügyel a szakmai titoktartásra, ami azt jelenti, hogy az együttműködések megbeszéli a klienseivel is, és a foglalkozások során megfogalmazott, elmondott személyes információkat nem adja tovább. Munkáját konzultációs-tanácsadási szakmai keretek között végzi.

¹² MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségtvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 559.

¹³ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm>

Az iskolapszichológust kérdéseikkel megkereshetik a pedagógusok, a szülők, és a tanulók is. Fontos előírás, hogy a tanulókkal való közvetlen foglalkozáshoz minden esetben szükséges a szülők hozzájárulása, közreműködése. Ezzel kapcsolatban azonban néhány esetben kivételt kell tenni, ami a két iskolatípus eltéréséből adódik. Az általános, és a középiskolában dolgozó iskolapszichológus munkája ugyanis sok tekintetben hasonló, de súlypontjaiban eltérések vannak.¹⁴ A középiskolában lényegesen nagyobb arányban keresik fel a tanulók a pszichológust és kevésbé jellemző a család jelentkezése. A tanulók gyakran igénylik is az anonim tanácsadás lehetőségét, ami érdekes problémát vet fel, amennyiben a középiskolás nem szeretné bevonni a szülőt problémája megoldásába, de ragaszkodunk a szülői engedélyhez.

Az iskolapszichológus tevékenysége sokrétű, a tanuló–szülő–pedagógus hármassal való szoros együttműködésben valósul meg. Munkájának elsődleges célja a tanulók személyiségfejlesztésének segítése, lelki egészségvédelme, illetve a nevelő-oktató munka hatékonyságának támogatása. Az iskolapszichológus a munkája során nem végez terápiát, és nem diagnosztizál. Az iskolapszichológiai kereteket meghaladó probléma esetén a megfelelő ellátásba irányítja a tanulót, szülőt/családot. Az iskolapszichológiai folyamat során az iskolapszichológus preventív programokat tervez az iskolában, megfigyeléseket (hospitál) végez az osztályokban, konzultál a pedagógusokkal és a szülőkkel. A konzultációs alkalmak lehetnek egyéni és csoportos formában, szülői konzultáció esetében történhet a gyermekkel vagy szaktanárokkal együttműködve is. A tanulóknak lehetőségük van tanácsadásra járni. A tanulók részére szervezett közvetlen pszichológiai foglalkozások lehetnek egyéni, kiscsoportos vagy osztályszintű foglalkozások.

Az iskolapszichológus az oktató-nevelő munkát a saját szakmai eszközeivel támogatja, ezért olyan kérdésekkel, problémákkal foglalkozik elsősorban, amelyek a neveléssel, oktatással, a tanulók iskolai életével kapcsolatosak:

1. Szervezeti szinten

Az iskolapszichológus felelőssége az intézményen belül korszerű pszichológiai ismeretek megosztása a pedagógusokkal egyéni vagy csoportos formában. Ehhez kapcsolódóan szakmai-módszertani támogatás nyújtása, az oktató-nevelő munkát segítő szakmai ismeretek megosztása. Szükség esetén esetszervezés szervezése és biztosítása a pedagógusok számára. Koordinációs tevékenység (egy-egy program vagy probléma megoldása során) végrehajtása, beleértve a kapcsolattartást az együttműködő intézményekkel (Pedagógiai Szakszolgálat, gyermekvédelem, stb). Mentálhigiénés, preventív programok szervezésében való részvétel, illetve szükség szerint szűrővizsgálatok, preventív feladatok megszervezése (tanulás, beilleszkedés, mentálhigiéné területén) iskolai szinten.

2. Osztály/tanulói csoportszinten

Együttműködés az osztályfőnökkel/szaktanárokkal, a nevelő-, oktatótestület munkájának támogatása (szakmai, módszertani). Bekapcsolódás az osztályfőnöki

¹⁴ MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségtanulása*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 561.

órák tematikájába, különböző témákban (ismeretterjesztő, közösségfejlesztő, érzékenyítő, anti-bullying programok, stb.) foglalkozások szervezése/vezetése. Szülői értekezletekbe való bekapcsolódás, pszichoedukáció.

3. Egyéni szinten

Tanácsadás, segítő beszélgetés, foglalkozások a tanulókkal. A pedagógusok munkájának segítése, együttműködés, konzultációs lehetőség (egyéni és csoportos) biztosítása. Konzultáció és tanácsadás a szülők részére.

A fentiekén túl az iskolapszichológus egyéb kérdésekkel is megkereshető (pl. családi probléma, súlyosabb pszichés probléma), ekkor is segítséget nyújt a megoldások keresésében, szükség szerint tovább irányítja a jelentkezőt a megfelelő ellátás megtalálásához (szakértői vizsgálat, nevelési tanácsadás, diagnosztikai vizsgálat, terápiás ellátás, egészségügyi ellátás, családgondozás, gyermekvédelem, stb.).

Ki lehet ma iskolapszichológus?

Az iskolapszichológusok feladatellátásában a kezdetekben sok különbség volt, és esetenként még ma is találunk eltéréseket a különböző iskolákban dolgozó iskolapszichológusok tevékenységében. Ennek oka egyrészt abban keresendő, hogy eleinte nem szabályozták a feladatköröket, másrészt az iskolapszichológusok között előképzettség tekintetében igen nagy volt a különbség, de eltérést okoz az is, hogy az iskolapszichológia iránti elvárások iskolánként eltérőek. Míg az előbbi problémát a jogszabályi keretek próbálják enyhíteni, azaz meghatározzák a szemléleti kereteket, a második esetben a megoldás nem könnyű. Bár jogszabály rögzíti, hogy iskolapszichológus milyen végzettségű szakember lehet, a szakemberhiány miatt az előírt végzettség hiányában is alkalmaznak iskolapszichológusokat. Iskolapszichológus az lehet, aki MA szintű pszichológus végzettséget szerzett tanácsadó vagy iskolapszichológus szakirányon, ezen felül tanácsadó szakpszichológusi, vagy pedagógiai szakpszichológusi szakvizsgával rendelkezik, esetleg szakvizsga hiányában rendelkezik pedagógiai végzettséggel és szakképesítéssel. A valóság azonban ettől eltérhet, szakemberhiány esetén bármilyen pszichológus végzettségű szakembert alkalmaznak az iskolák.

Az iskolapszichológusi munka direkt és indirekt feladatai

Az iskolapszichológus elsődleges feladata a pedagógiai munka segítése. Ebből következően a tevékenységének indirekt célja, hogy az oktatás és nevelés résztvevői minél jobban érezzék magukat az iskolában. Ez egyrészt közvetlenül az intézmény szocializációs folyamataihoz kapcsolódó pszichológiai tennivalókat jelenti, másrészt a személyiségzavarok, tanulási nehézségek, társas beilleszkedési problémák, deviáns jelenségek megelőzését, korai jelzéseinek felismerését és a megoldásukban történő

közreműködést.¹⁵ A fenti célok elérése érdekében az iskolapszichológus mindenképp előtt törekszik a szervezet formális és informális csoportjainak megismerésére.¹⁶

Az iskolapszichológus munkájának alapvető szemléleti kerete¹⁷

Rendszerszemlélet

A tanulók viselkedése mindig megvizsgálható egy társas vagy fizikai környezet által meghatározott rendszer egészében, melybe a viselkedésük akkor illeszkedik, ha a tanuló céljai és a rendszer (pl. család és iskola) céljai egybeesnek. Iskolapszichológusra általában akkor van szükség, ha a fenti képletben meg nem felelés fordul elő. Ebben az esetben az iskolapszichológus a tanulóval kapcsolatos problémába az érintett összes szereplőt olyan mértékig vonja be, ami a probléma megoldását segíti.

Kliensek széles körével foglalkozás

A fenti gondolkodásból következik, hogy az iskolapszichológus nem csupán a problémás tanulókkal, még csak nem is az összes tanulóval foglalkozik, hanem az őket körülvevő teljes szociális háló a kliensi körbe tartozik. Elsősorban a pedagógusoknak nyújt segítséget, de ezen túl foglalkozik a tanulók családjával is, valamint az iskola társas klímájának javítása is a feladatkörébe tartozik.

Preventív szemlélet

Az iskolapszichológus a meglévő, évek óta húzódó konfliktusok megoldása helyett igyekszik megelőzni a problémákat. Az elsődleges prevenció során a tanulók tanulási, társas és érzelmi készségeit kell fejleszteni, megelőzve a tanulási, magatartási problémák kialakulását. Ezzel párhuzamosan konkrét pedagógiai helyzetekhez kapcsolódóan, pedagógus konzultációk segítségével segíti a pedagógusi munka hatékonyságának növelését. A másodlagos prevenció során a problémák (teljesítménybeli és magatartási) korai azonosítása a cél, a mielőbbi korrektív beavatkozás (pl.: tanulási zavarok korai felismerése és korrekciója, serdülőkori öngyilkosság, depresszió megelőzése) hatékonysága miatt. A harmadlagos prevencióban a hosszú távon kialakult tanulási és magatartási problémák következtében fellépő mentálhigiénés állapotromlás megelőzése a feladat.¹⁸

Indirekt munkamódok előnyben részesítése

Az iskolapszichológus akkor tud hatékony lenni, ha munkája során a tanulókkal foglalkozó pedagógusokat segíti, így az alkalmazott munkamódok megválasztása

¹⁵ KÓSÁNE ORMAI Vera–RUSKÓ György: *Iskolapszichológiai hálózat a főváros XIII. kerületében*, Új Pedagógiai Szemle 1997. 100–114.

¹⁶ MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. In: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2004. 557.

¹⁷ SZABÓ Éva–N. KOLLÁR Katalin–HUJBER Tamásné: *Az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás szakszolgálati protokollja*, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest, 2015.

¹⁸ SZITÓ Imre: *Az iskolapszichológia szakmai protokollja* (tervezet), Budapest. II. ker Pedagógiai Szakszolgálat, 2010. 6–7.

nál azokat célszerű előnyben részesíteni, amelyekkel a pedagógusokat, és a tanulók környezetét facilitálja, ezáltal nagy létszámú tanulót tud a fejlődésben támogatni.

Fejlődépszichológiai szemlélet

A tanulók jellemzőinek felmérése és a problémák megállapítása során, az életkori sajátosságon, illetve az osztályfoknak megfelelő fejlettségi szinten túl tekintetbe kell venni a gyermek fejlődésének trendjét, a fejlesztés lehetőségeit és azt is, hogy a problémás területek mellett milyen erősségei vannak, amelyekre támaszkodni lehet.¹⁹

Összegzés

Egy iskola életében – tanulói vagy tanári szemszögből egyaránt – előfordulhatnak olyan problémák, amelyek megoldása túlmutat a tanárok, a szülők, vagy a diákok képességein. Az ilyen helyzetek megelőzéséhez és kezeléséhez szakértő tudásra van szükség, ez a szakértő lehet az iskolapszichológus. Az iskolapszichológus akkor lehet igazán hatékony, ha az iskola ismeri az iskolapszichológiában rejlő lehetőségeket, és reális elvárásokat, megvalósítható célokat fogalmaz meg az iskolapszichológussal szemben. Ugyancsak fontos, hogy az iskolapszichológus is ismerje a vele szemben várható elvárásokat, beosztása szakmai tartalmát, és képes legyen a legjobb tudása szerint alkalmazni azokat. A gyakorlatban számos, a bemutatott két esethez hasonló érdekes és bonyolult helyzet adódik. Tapasztalataim szerint az iskolák, ezen belül a vezetők és a pedagógusok nem igazán ismerik, mit várhatnak az iskolapszichológustól, és számos esetben az iskolapszichológus kiszolgálja az esetleges inadekvát elvárásokat, részben a munkakör szakmai tartalmának ismerethiányából – ehhez kapcsolódhat az előképzettség és az iskolapszichológusi tevékenység távolsága –, részben a megfelelni akarás miatt. Sok múlik az iskolapszichológus személyiségén, hogyan tud hatékonyan alkalmazkodni az iskolák világában.

Irodalom

- BAGDY Emőke–TELKES József: *Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.
- BUDA Béla: *A személyiségfejlődés és nevelés szociálpszichológiája*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
- KÓSÁNÉ ORMAI Vera–RUSKÓ György: *Iskolapszichológiai hálózat a főváros XIII. kerületében*, Új Pedagógiai Szemle 1997. 100–114.
- MARTONNÉ TAMÁS Márta: *Az óvoda- és iskolapszichológus feladatai a pedagógusokkal való együttműködésben*. in: MÉSZÁROS Aranka (szerk): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2004.
- MIHÁLY Ildikó: *Segítő szakmák jelenléte az iskolában: az iskolapszichológus szerepe a nemzetközi gyakorlatban*, 2009.
<https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/segito-szakmak-jelenlete>

¹⁹ N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ Éva (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II*. Osiris Kiadó, Budapest, 2017. 494.

- N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ Éva (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II.* Osiris Kiadó, Bp., 2017.
- NÉMETHNÉ KOLLÁR Katalin: *Történelmi áttekintés: az iskolapszichológusok szerepének alakulása a század elejétől napjainkig.* In: PORKOLÁBNÉ BALOGH Katalin (szerk.): *Iskolapszichológia.* Tankönyvkiadó, Bp., 1988.
- PORKOLÁBNÉ BALOGH Katalin–SZITÓ Imre: *Az iskolapszichológia néhány alapkérdése.* Iskolapszichológia 1. 1987. Bp., ELTE
- PORKOLÁBNÉ BALOGH Katalin–SZITÓ Imre: *Az iskolapszichológia néhány alapkérdése.* In: BALOGH László–TÓTH László: *Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből.* Neumann Kht. Bp., 2009.
- SERFŐZŐ Mónika–SOMOGYI Mónika: *Az iskola mint szervezet.* In: N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ Éva (szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak,* Bp., Osiris Kiadó, 2004.
- SZABÓ Éva–N. KOLLÁR Katalin–HUJBER Tamásné: *Az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás szakszolgálati protokollja,* Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Bp., 2015.
- SZITÓ Imre: *Az iskolapszichológia szakmai protokollja (tervezet),* Budapest. II. ker Pedagógiai Szakszolgálat, 2010.
- VIZIN, G.: *Miért nem működik még mindig? Érvek az iskolapszichológusi hálózat kiépítése mellett.* Iskolakultúra, 19 (7–8) 2009. 97–112.

Dokumentumok

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm>

Abstract

POSSIBILITIES OF THE SCHOOL PSYCHOLOGIST IN THE PROCESS OF PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION

Possibilities of the school psychologist in the process of primary and secondary education In our country, the need for the presence of school psychologists in schools arose in the 1960s. The initiative fizzled out in a few years. In the 1980s, the presence of psychologists was redefined as an expectation, and the school psychology network was slowly built up, which became general in the years after 2000. Since all the happenings of school life have a psychological aspect, the school psychologist became an indispensable element of school life, his scope of duties also expanded and became more and more diverse. Today, the Public Education Act requires the employment of a school psychologist in institutions. The activity of the school psychologist is a useful element of professional work in a school, yet many teachers still ask the question: „what is a school psychologist for?”. Experience shows that teachers’ expectations of school psychologists and their knowledge of their work are on the same level, they do not know what they can realistically expect from school psychologists, what they can do to help them in their everyday work. The author explores this issue, presenting the real possibilities inherent in the employment of a school psychologist. Keywords: modern school psychology, teacher’s assistant, school’s assistant, class assistant, individual student’s assistant.

Keywords: modern school psychology, teacher’s assistant, school’s assistant, class assistant, individual student’s assistant.